

Què hem après en tres anys de Consell de Salut Bàsic?

Rafael Muñoz

Un dels moments importants en la vida dels Consells són els moments inicials de constitució; ja que eixos moments són els que desperten les majors expectatives i cal no defraudar-les.

La gent que acudeix ha de tindre clar que en un Consell se Salut Bàsic cap qualsevol iniciativa de promoció de la salut bio-psico-social-ecològica de les persones i el seu entorn; però també cap, com diu l'article 20 de la Llei de Salut de la Comunitat Valenciana, la participació en el diseny, desenvolupament i avaluació de les polítiques de salut local. Tindre clares estes dos vessants de la participació dóna llum sobre què és el que poden fer els Consells.

Però com ninguna d'estes dos idees (la del model bio-psico-social i el de la majoria d'edat del ciutadà en temes de salut) està fermament arrelada, ni entre l'Administració, ni entre els professionals ni entre els ciutadans, no sabem molt bé el rol que ens toca jugar a cadascú en la nova situació i ens farà falta, doncs, formació/informació.

A més de saber què poden fer els Consells de Salut Bàsics cal que es dediquen recursos materials i humans a esta faena i disposició a cedir "poder". Però cal ser conscient que els recursos no són exclusivament econòmics: es compta amb molts recursos dels que no som conscients que ho són.

L'espai físic dels Centres de Salut és un recurs al que han de tenir fàcil accés els membres del Consell com a lloc de reunió i organització de les activitats que promoguen. Al fer fàcil l'accés a l'espai físic, els professionals ja estan cedint "poder" i cal reconèixer-ho. Disposar d'accés a espais del Centre reforça la dèbil organització inicial i compromís ciutadà, i veure este espai com a nostre fa que veiem el sistema de sanitat públic com a nostre també.

La disponibilitat d'informació, la transparència, és altre recurs no econòmic, fonamental: publicar les demores i llistes d'espera de l'activitat quirúrgica com es fa ara, és un recurs; però publicar aquesta informació desglossada per Departament, la de l'Atenció Especialitzada i la de Proves diagnòstiques, permetria a la gent una informació de més qualitat i referida a l'entorn més pròxim.

Al facilitar la informació (transparència), se està cedint poder; i cal reconèixer-ho. Però quan cal anar rogant-la i els retards són habituals, és que s'està resistint al canvi. La publicació en la web de les Memòries dels Centres de Salut com es fa al departament Clínic-Malvarrosa és cessió de poder. No publicar desglossades les llistes d'espera i demores per Departament, és resistir-se a la cessió de poder.

Els CEAMs i els CMAPM fan una tasca importantíssima en activitats relacionades amb la salut, sols que l'oferta és molt inferior a la demanda i caldria augmentar l'oferta. La col·laboració de l'Administració Sanitària amb ells seria molt beneficiosa de cara a facilitar la prescripció social.

Per altra banda, l'èxit dels programes i activitats comunitàries programades depenen en gran mesura de si els professionals les recomanen; si fan el seguiment dels seus pacients; si es presenten en els grups que funcionen animant a pacients i encarregats de portar-les a efecte ; ... i fent al final i junt els encarregats de les activitats una avaluació de la seua efectivitat. Esperar que facen totes estes funcions fora de l'horari habitual és ilusori. Retribuir-les vol dir que les autoritats els reconeixen valor, vens resistències i escepticismes i facilita la implicació continuada dels professionals.

Cal pressupost per formació dels usuaris i professionals, però hi ha altra forma no reglada de formació, consistent en obrir els espais on es fa participació perquè la gent interessada pugui acostar-se a ells i viure l'experiència directa, sense intermediaris.

Tots hem de ser conscients que crear confiança entre professionals i usuaris és transcendental per a una col·laboració eficaç dins dels Consells de Salut, i que això requereix temps, però no ha de ser tant que esgote les il·lusions inicials.

Els usuaris podem tenir bona voluntat però, al desconèixer el funcionament del Centre i les inèrcies pròpies d'una gran organització com és la del Sistema de Salut, podem fer inicialment propostes poc realistes o mostrar-nos massa impacients; cosa que no contribueix a la confiança.

Els professionals també han de ser conscients que les resistències al canvi en les formes de treball són fortes, i que les mancances i els temors que despertem les pràctiques comunitàries i de participació sovint s'expressen amb escepticismes i menyspreus. Alguns professionals veuen els usuaris com a intrusos en un territori còmode i que senten seu.

Els usuaris entrem en el territori dels professionals i d'alguna manera hem de guanyar-se la seua confiança. Els professionals han de veure que els usuaris aporten algun valor d'utilitat per a la salut i estar disposats a reconèixer l'aportació dels usuaris.

Els Consells de Salut poden ser útils als professionals sanitaris en les iniciatives institucionals de promoció de la salut (Pacient Actiu, programa Activa, Activitat física i salut, Connecta Actius per la Salut, ...), al comptar amb la col·laboració dels usuaris en la divulgació i la participació en elles i facilitar la possibilitat de prescripció social. També pot servir per realitzar activitats logístiques (contactes previs, preparació Jornades, búsqueda materials i d'informació, ...) i activitats comunitàries que els horaris laborals no els permeten realitzar amb continuïtat als professionals, sobretot les que no precisen de coneixement sanitaris d'importància, com pot passar en les lligades a l'exercici físic. Eixa és l'aportació dels usuaris, que té un valor indiscutible.

En relació amb l'Administració sanitària, les rigideses funcionals poden donar-li seguretat i les flexibilitats poden donar maldecaps, però la rigidesa de la composició dels Consells va en contra de la seua efectivitat: persones que assisteixen el dia de la constitució del Consell poden resultar molt poc actives o no tornar a participar, i altres que s'acostaren amb posterioritat resultar ser persones molt valuoses. S'ha de permetre la incorporació de nous membres del Consell després del dia de la seua constitució.

I també caldrà millorar l'organització de les eleccions de membres als Consells per assegurar la màxima representativitat de la diversitat existent i la seua legitimitat.
